

culture

ΒΑΣΙΛΗΣ
ΑΛΕΞΑΚΗΣ

Η ουσία της ζωής
είναι στις λέξεις

ART ATHINA

Η ισχύς εν τη ενώσει

ΝΕΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

Διά πυρός
και σιδήρου

ΠΕΤΡΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΣ
«ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΜΕ ΒΛΕΜΜΑΤΑ»

ΤΟ ΝΕΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

Διά πυρός και σιδήρου

Ένα βιβλίο για την πολύχρονη και πολυκύμαντη πορεία ανέγερσης του νέου Μουσείου Ακροπόλεως, διά χειρός Έρσης Φιλιπποπούλου, κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Παπασωτηρίου.

«Το νέο Μουσείο της Ακρόπολης. Διά πυρός και σιδήρου» είναι ο τίτλος του, και σύντομα θα βρεθεί στις προθήκες των βιβλιοπωλείων. Ελπίζουμε και σε αυτές των πωλητηρίων του μουσείου, αφού είναι το πρώτο βιβλίο που αφηγείται με τρόπο λεπτομερή, εμπειριστατωμένο, διόλου κουραστικό ωστόσο, όλα όσα θα ήθελε να γνωρίζει ο επισκέπτης για το έργο που χαρακτηρίστηκε «Μπεν Χουρ των μουσείων».

από την ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΡΑΠΤΗ | raptialex@gmail.com

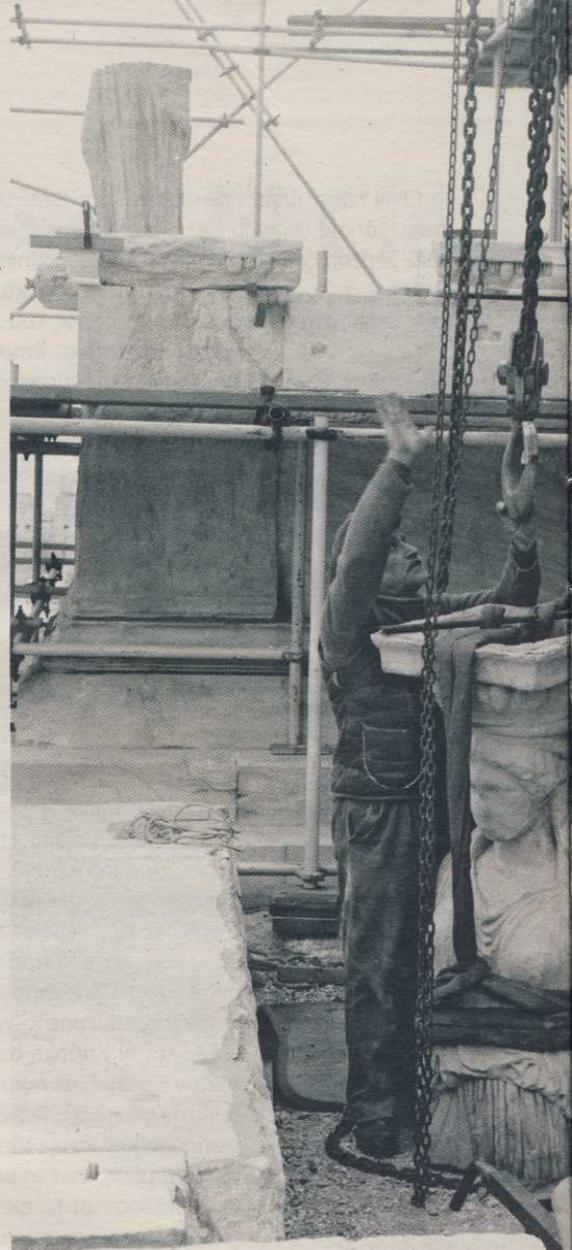
Επί 33 ολόκληρα χρόνια χτίζοταν το νέο Μουσείο της Ακρόπολης. Άλλος ένας λόγος που το καθιστά μοναδικό, πέρα από την ιστορική και καλλιτεχνική αξία των αριστουργημάτων που φιλοξενεί! Ατυχείς πολιτικές συγκυρίες, παλινωδίες, σφοδρές διαφωνίες, δικαστικές διαμάχες ήταν μόνο μερικά από τα δεκάδες «αγκάθια» που βρέθηκαν στον δρόμο του. Αρκεί να σημειωθεί ότι από την έναρξη του έργου μέχρι την αποπεράτωσή του απαιτήθηκαν τέσσερις αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί, οκτώ νομοθετικές ρυθμίσεις και εκατό δικαστικές αποφάσεις. Όσο για τους πρωταγωνιστές της υπόθεσης, αυτοί εξυπακούεται ότι ήταν πολλοί.

Σε αυτούς τους, μάλλον «αφανείς» όμως, πρωταγωνιστές συγκαταλέγεται η συγγραφέας του βιβλίου «Το νέο Μουσείο της Ακρόπολης. Διά πυρός και σιδήρου». Η αρχιτέκτων-μποχανικός Ε. Φιλιπποπούλου διετέλεσε προϊσταμένη της Διεύθυνσης Μελετών

Μουσείων στο υπουργείο Πολιτισμού και υπεύθυνη για το έργο του νέου Μουσείου Ακρόπολης επί 18 χρόνια. Επίσης, ήταν μέλος της κριτικής επιτροπής στους δύο διεθνείς διαγωνισμούς και επί μία επταετία συμμετείχε στο Δ.Σ. του Οργανισμού Ανέγερσης Νέου Μουσείου Ακροπόλεως (ΟΑΝ-ΜΑ). Όλα τούτα αποδεικύουν ότι έχει βαθιά γνώση όσων πραγματεύεται στο πολυσέλιδο έργο της. «Παρ' όλα αυτά, χρειάστηκαν επιπρόσθετη έρευνα και κοπιώδεις αναζητήσεις σε αρχειακό υλικό ώστε να βρω όλα τα κομμάτια του παζλ», όπως λέει η ίδια στον «ΚτΕ».

Και αυτό είναι εμφανές, αφού το κείμενό της διανθίζεται από συνεντεύξεις, δηλώσεις, έγγραφα-ντοκουμέντα, δημοσιεύματα, σπάνιες φωτογραφίες. Αρκετά από αυτά γνωστά, πολλά όμως άγνωστα.

Στο σύνολό του το υλικό της έκδοσης υποδεικνύει και αναλύει όλα τα πολεοδομικά, αρχαιολογικά, αρχιτεκτονικά και μου-

σιολογικά διλήμματα που τέθηκαν κατά καιρούς, αλλά και τις λύσεις που προκρίθηκαν. Πότε από την πλευρά του συνεργάτη-υπηρεσιακού παράγοντα, ποτέ από την πλευρά του απλού παραπρητή-επισκέπτη, που συγγραφέας κατορθώνει να ισορροπεί επιδέξια στο σκοινί της αφήγησης, δίκως να υποπέσει στους συνήθεις σχολαστικισμούς που διαπράτουν οι ειδήμονες επί ενός θέματος. Χωρίς φραστικές «περικοκλάδες» και πολιτικοϊδεολογικές μονομέρειες, προσπαθεί -όσο το δυνατόν αντικειμενικά- να παραθέσει όλο το χρονικό της υπόθεσης. Κάποτε της ξεφεύγουν ψήγματα συγκίνησης και νοσταλγίας, κυρίως όταν αναφέρεται σε πρόσωπα ή κομβικές στιγμές του όλου εγχειρήματος. Αναμενόμενο, καθώς μιλάμε για λόγο, απόρροια βιωμάτων.

Σαν κινηματογραφικό έργο που ξετυλίγεται καρέ καρέ, λοιπόν, ο αναγνώστης μπορεί να ξεκινήσει την ανάγνωση με τον συμβατικό τρόπο, αρχής γενομένης από το κεφά-

λαιο που αφορά τις «Πρώτες προσπάθειες, 1976-1977» και τις σχετικές ενέργειες επί πρωθυπουργίας Κωνσταντίνου Καραμανλή για να συνεχίσει με το όραμα της Μελίνας Μερκούρη (και του Ζυλ Ντασσέν) για το μουσείο και τη σύνδεσή του με το αίτημα επαναπατρισμού των Γλυπτών του Παρθενώνα, και να φθάσει μέχρι σήμερα, στον Μπερνάρ Τσουμί και στον Μιχάλη Φωτιάδη, οι οποίοι «υπέγραψαν» εντέλει το μουσειακό οίκημα στην περιοχή Μακρυγιάννη και δέχτηκαν να μιλήσουν στη συγγραφέα για την αρχιτεκτονική σύλληψη. Επιπροσθέτως, ο αναγνώστης έχει τη δυνατότητα να επιλέξει σε ποια/ες από τις έξι θεματικές ενότητες του βιβλίου θα επικεντρώσει το ενδιαφέρον του, αφού η συγγραφέας έχει φροντίσει κάθε μια από αυτές να μπορεί να διαβαστεί και αυτοτελώς.

Χρήζει ξεχωριστής μνείας το ότι το βιβλίο περιλαμβάνει και κάποιες «ειδήσεις». Όπως αυτή για τη μυστική συνάντηση ανά-

Η συγγραφέας απαντά:

Τι σας ώθησε να γράψετε αυτό το βιβλίο;
Η ιδέα υπήρχε εν σπέρματι από καιρό. Έχοντας δουλέψει επί πολλά χρόνια για τη δημιουργία του μουσείου στο υπουργείο Πολιτισμού και στον ΟΑΝΜΑ, είχα βιώσει τον άγωνα πολλών ανθρώπων, τον ενθουσιασμό τους για τις μικρές κατακτήσεις, την απογοήτευση για τις αποτυχίες. Με την πάροδο του χρόνου το μουσείο έγινε για μένα μια εικόνα σύνθετη, όπου, πατώντας νοερά κλικ σε κάθε σημείο της, εμφανίζοταν και μια ιστορία. Στις αρχές του 2009, όταν φάνηκε ότι επιτέλους το μουσείο θα άνοιγε, σκέφτηκα ότι είχε έρθει η ώρα της καταγραφής. Η σκέψη όμως έγινε απόφαση την περίοδο των εγκαινίων, ως αντίδραση στο θέαμα του ανταγωνισμού προσώπων και πολιτικών κομμάτων για προβολή, μόλις είδαν την απήκοντη που είχε το μουσείο στον κόσμο. Αποφάσισα λοιπόν να γράψω το βιβλίο, για να δείξω ότι το μουσείο υπήρξε έργο συλλογικό. Όλοι συνέβαλαν σ' αυτό. Δεν θα γινόταν άλλωστε διαφορετικά σε μια υπόθεση διάρκειας 33 ετών! Η ιστορία του μουσείου είναι ο καθρέφτης του τρόπου με τον οποίο λειτουργούμε συλλογικά ως κοινωνία, με τα θετικά του και τα αρνητικά του.

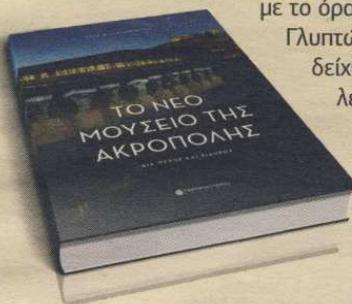
Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι το αποτέλεσμα έχει σημασία, και όχι το πώς φτιάχτηκε κάτι.

Αυτή η άποψη οφείλεται στην απόλυτη κυριαρχία της επικαιρότητας. Έτσι, όμως, ούτε μαθαίνουμε από τα λάθη μας ούτε ενθαρρύνουμε εγχειρήματα μακράς πνοής που τόσο έχει ανάγκη ο τόπος μας. Η κοντή μνήμη έχει αρνητικά αποτέλεσματα, ακόμα και όταν δεν πρόκειται για την επανάληψη κάποιου λάθους. Θα σας φέρω ένα παράδειγμα από την ιστορία του μουσείου. Την περίοδο 1977-1982 μια ευγενής δέσποινα, η Νένα Χατζηκυριάκου, δώρισε στο δημόσιο ακίνητα και χρεόγραφα για το μουσείο με μοναδικό όρο να μπει σ' αυτό -όποτε κι αν κατασκευαστεί- μια πλάκα με το όνομα το δικό της και του συζύγου της. Το μουσείο άνοιξε πριν από δύο χρόνια και ακόμη η ελληνική κοινωνία δεν έχει μάθει για την προσφορά της. Σε αντιδιαστολή, η αίθουσα του Βρετανικού Μουσείου που στεγάζει τα Γλυπτά του Παρθενώνα φέρει επί 70 χρόνια

το όνομα του δωρητή της, λόρδου Ντουβίν. Το θέμα δεν είναι μόνο πιθικό. Όταν προβάλλονται τέτοιες κινήσεις, λειτουργούν και ως καλά παραδείγματα για το μέλλον. Καθόλου περίεργο λοιπόν το ότι στη Βρετανία ο θεσμός της πολιτιστικής χορηγίας είναι τόσο διαδεδομένος, ενώ στη χώρα μας σχεδόν ανύπαρκτος.

Κατά την πορεία των ετών ποια ήταν η πιο κρίσιμη, κατά τη γνώμη σας, στιγμή στη διαδρομή του έργου;

Η πορεία ήταν τόσο ταραχώδης, ώστε κρίσιμες στιγμές υπήρχαν πολλές. Αν θα έπρεπε όμως να ξεχωρίσω μία μόνο κίνηση που επιπρέασε καθοριστικά την πορεία του μουσείου είναι ασφαλώς η σύνδεσή του με το όραμα της επανένωσης των Γλυπτών του Παρθενώνα. Αποδείχθηκε ότι ο στόχος αυτός λειτούργησε στρατηγικά σε βάθος χρόνου με απόλυτη επιτυχία. Κέρδισε την κοινωνία και προσέδωσε συνοχή και συνέχεια στην πολιτική βούλησης, με αποτέλεσμα να ξεπεραστούν τα διαχειριστικά εμπόδια.

Σήμερα, που το βλέπετε τελειωμένο, τι αισθήματα σας δημιουργούνται;

Το απολαμβάνω κι εγώ, όπως όλοι μας. Αυτό το μουσείο κατάφερε κάτι σπάνιο: να γίνει βιωματικό, ένας χώρος όπου ενεργοποιείται το σύνολο των αισθήσεων. Ουσίσσο, δεν το θεωρώ τελειωμένο. Ο αγώνας που χρειάστηκε για να γίνει δημιουργός την ψευδαίσθηση ότι το κτίριο ήταν το παν και ότι, αν αυτό κατασκευάζοταν, όλα τα υπόλοιπα θα λειτουργούσαν με τον αυτόματο πιλότο. Δεν είναι, όμως, έτσι. Η διεθνής εμπειρία έχει δείξει ότι π η πραγματική επιτυχία ενός νέου μουσείου κρίνεται μετά τον τρίτο χρόνο λειτουργίας του. Σήμερα, επιτυχημένα μουσεία είναι τα ζωντανά μουσεία. Χρειάζεται συνεχής προσπάθεια για να προσελκύουν νέους και παλιούς επισκέπτες.

Ακόμη όμως κι όταν το μουσείο βρει τον βιωματισμό του και σ' αυτόν τον τομέα, πάλι δεν θα μπορεί να θεωρηθεί, κατά τη γνώμη μου, τελειωμένο. Τα γύψινα αντίγραφα των Μαρμάρων στην αίθουσα του Παρθενώνα είναι προσωρινή κατάσταση. Μόνο όταν αντικατασταθούν με τα πρωτότυπα, τότε και μόνο τότε θα μπορέσουμε να πούμε ότι το μουσείο είναι πια αποπερατωμένο.

μεσα στον κορυφαίο αρχιτέκτονα Ieoh Ming Pei και τη Μελίνα Μερκούρη, εν έτει 1989. Η τελευταία, βλέποντας τότε τις πολιτικές εξελίξεις να έρχονται με ρυθμό καταιγιστικό, θεώρησε σκόπιμο να βρει έναν μεγάλο αρχιτέκτονα με τον οποίο να υπογράψει σύμβαση ώστε να δεσμεύσει την επόμενη κυβέρνηση και να την υποχρεώσει να συνεχίσει το έργο. «Όπως μου είπε αργότερα η ίδια», γράφει ο κ. Φιλιπποπούλου, «ο διάσπομος αρχιτέκτονας της έθεσης στη συνάντησή τους δύο όρους: ο πρώτος ήταν να συμφωνήσουν όλα τα κόμματα για την απευθείας ανάθεση. (...) Ο δεύτερος ήταν να επιλέξει αυτός τη θέση του μουσείου. Και ως θέση επέλεγε τον Διόνυσο. Η Μελίνα θα σύμφωνούσε στον δεύτερο όρο (...), αλλά ο πρώτος τής φαινόταν εντελώς ανέφικτος. (...) Πώς θα μπορούσε να επιτύχει τη συμφωνία όλων των πολιτικών δυνάμεων, και μάλιστα στο φορτισμένο κλίμα εκείνης της εποχής;». Έν ζωή σήμερα ο I. M. Pei φυσικά και θυμάται τόσο τη Μελίνα όσο και εκείνη τη συνάντηση. Μιλώντας μάλιστα επ' αφορμή της έκδοσης του βιβλίου στη συγγραφέα, δηλώνει με τόνο εξομολογητικό: «Τι υπέροχο έργο. Κανένα δεν ήταν σαν κι αυτό. Πόσο θα ήθελα να το έχω κάνει. Άλλα κανένας δεν μπορούσε να συμφωνήσει... Με την ελληνική πολιτική να είναι αυτό που ήταν εκείνη την εποχή...».

Ελκτικά είναι, επίσης, τα στοιχεία που αναφέρονται στο παρασκήνιο του πρώτου διαγωνισμού (1976), αλλά και οι πληροφορίες που αποδεικνύουν τη... διαχρονικότητα των αντιρρήσεων συγκεκριμένων επιστημονικών κλάδων από τη δεκαετία του '70 μέχρι και πρότινος αναφορικά με την ανέγερση

ή μη του κτιρίου στη θέση όπου βρίσκεται.

Δίχως υπερβολή, το βιβλίο αυτό είναι η καλύτερη πηγή πληροφόρησης -μέχρι στιγμής τουλάχιστον- για τα όσα προηγήθηκαν των λαμπρών εγκαινιών του εν λόγω μουσείου. Και στα πιωλητήρια του δεν διατίθεται τίποτα σχετικό. ©

ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

Το νεόδμητο Μουσείο Ακρόπολης εξακολουθεί να δίνει αφορμές. Εξακολουθεί να βρίσκεται στο επίκεντρο του διεθνούς επιστημονικού προβληματισμού. Αυτό αποδεικνύεται και από το θεματικό εύρος του συμποσίου που διοργανώνεται σε Θεσσαλονίκη («Με αφορμή το Μουσείο Ακρόπολης. Ιδεολογία, μουσειολογία, αρχιτεκτονική», Νέο Κτίριο Επιτροπής Ερευνών, 13-14 Μαΐου) και Αθήνα («Το Μουσείο Ακρόπολης. Ιδεολογία, μουσειολογία, αρχιτεκτονική», Μουσείο Μπενάκη, 20, 21, 22 Μαΐου), από το Διαπανεπιστημιακό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Μουσειολογία» του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου, φορείς και μουσειακά ιδρύματα της χώρας υπό την αιγίδα του ΥΠΠΟΤ.

Όλα τα ζητήματα που θέτει η δημιουργία ενός μεγάλου πολιτιστικού έργου όπως το συγκεκριμένο μουσείο συζητούν διακεκριμένοι επιστήμονες από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Για πρώτη φορά μετά την ολοκλήρωση της κτιριακής υποδομής του, γίνονται αποτίμηση και ντιφάλιος επιστημονικός διάλογος με την εμπειρία που προσφέρει το απότομο αποτέλεσμα. Όσοι στηρίζουν το συμπόσιο, καθώς και οι συμμετέχοντες σε αυτό, αισιοδοξούν ότι ο διάλογος που θα αναπτυχθεί θα συμβάλει στον εμπλούτισμό των γνώσεων για τις σύνθετες πτυχές του μουσειολογικού προγραμματισμού και σχεδιασμού τόσο του κτιρίου όσο και της έκθεσης.